

OM
MALERIER PAA VASER,
OG
OM ANDRE KONSTVÆRKER,
SOM FORESTILLE
MEMNONS HISTORIE.

VED

DR. *FREDERIK MÜNTER.*

---

*Denne Afhandling, som blev forelæst i Selskabet den 8 Mai 1829, er
bleven trykt efter Forfatterens Död.*

I.

Mythens om Memnon, Morgenrödens Sön, Aethiopernes, d. e. fierne sydlige Nationers *) Konge, er en af de berömtaste og videst udbredte i Alderdommen. Fra Theben i Ægypten indtil Susa i Persien, og derfra hele det vestlige Asien igiennem, indtil Hellespontens Strandbred, viistes Monumenter, som skulde bevare hans Eftermæle for de kommende Aarhundreder, og hvor forskiellige Skikkelser dette Sagn end har antaget, synes dog Personens (det er Guddommens, thi historiske Tildragelser kunne ikke söges i denne Mythe) Identitet ikke at

---

*) Et Beviis for det udstrakte Begreb, hvori hine Tider toge Aethiopien giver ogsaa den Omständighed, at en anden Sön af Aurora, Phaeton, ikke Clymenes og Apolls af Ovidius berömt Sön, angives i den hesiodiske Theogonie 984-86, som en Aethiops; af andre derimod som en Syrer (Apollodor III. 14, 3). Det er fremdeles bekiendt, at Cyprierne hentede endeel af deres Myther og Religion (f. Ex. den himmelske Gudindes Dyrkelse) fra Syrien; og dog siger Herodot VII. 90 ndtrykkeligen, at de nedledede deres Herkomst fra Aethiopien; ja ifölge Scholiasten til Euripidis Phoenissæ v. 1748 lader Pisander den ciliciske Sphinx komme fra Aethiopien til Theben.

kunne drages i Tvivl; og det er mere end rimeligt, at den Memnon, hvis Colos i Theben hilsede den opgaende Sol med sine forunderlige Toner, og hvis Gravmæler fandtes paa saa mange Steder i Asien, er den samme, hvis Bedrifter i den trojanske Krig ældgamle græske og italiske Vaser og Pateræ forestille. Jablonsky *) og Jacobs **) have især været sysselsatte med at oplyse den ægyptiske Deel af Mythen. Jeg vil derfor udbede mig Selskabets Opmærksomhed, paa hvad jeg i Anledning af en Vase i H. K. H. Prinds Christian Frederiks Samling har fundet at anføre til Forklaring af de græske Konstmonumenter, paa hvilke de enkelte Dele efter Grækernes Anskuelse af denne Mythos ere fremstillede.

II.

Allerede i de homeriske Sange omtales Memnon paa tvende Steder af Odysseen, i den fjerde Sang v. 184 fölg.:

Saare da græder Helena, Kronions Datter fra Argos,
Saare Telemachos græder, og Atreus's Søn, Menelaos,
Nestors Søn ikke heller fra Graad kan holde sit Öie,

---

*) *Syntagmata tria de Memnone Græcorum et Aegyptiorum ejusque celeberrima in Thebaide statua. Prfti ad Viadr. 1753.*

**) Ueber die Gräber des Memnon und die Inschriften an der Bildsäule desselben. In den Denkschriften der königlichen Academie der Wissenschaften zu München für die Jahren 1809 und 1810. Om Memnons allerede af Cambyses sønderbrudte Colos see Greve v. Veltheims Sammling einiger Aufsätze historischen, antiquarischen, mineralogischen und ähnlichen Inhalts. II. p. 67.

Thi han erindrer i Sind Antilochos, tapper og feilfri,
 Ham, som den glimrende Søn af den lysende Eos har nedlagt *).
 og i den ellefte Sang v. 521:

Han (Eurypylos) var den skiønneste Helt jeg har seet næst Kæm-
 peren Memnon.

Ei at tale om Hesiodus og andre Digtere, som nævne ham **).
 Men især omtales Memnon i den cycliske Digters Arctinos
 Epopoe, Aethiopsis, som denne Milesier, der levede mellem den
 4 og 9 Olympiade ***), i det ottende Aarhundrede för vor
 Tidsregning, digtede om hans Bedrivter; og hvilket Digt er at
 betragte som Kilden, af hvilken alle senere Kunstnere og Dig-
 tere have öst, og iblandt disse især Quintus fra Smyrna, som
 i sine homeriske Paralipomener har indflettet de smukkeste
 Blomster af de berömteste cycliske Poeter. Vel er Arctini
 Aethiopsis aldeles forloren, men enkelte Ting den har omtalt,
 nævnes hist og her ****), og hele dens 5 Bögers Indhold er os
 nu bekjendt af Procli Chrestomathie, hvilken Hofraad og Prof.

*) Denne og alle fölgende Oversættelser har Hr. Professor og Rector
 Meisling i Helsingöer havt den Godhed at meddele mig.

**) Hesiodi Theogon. v. 984. Pindar Olymp. II. v. 146. Pyth. II. 29.
 Nem. III. 99 VI. 83. Isthm. V. 51. VIII. 116. Af Sophoclis *Μέμ-
 νων* og *Ἀχιλλεύς* have vi kun Navnet.

***) Heyne ad *Æneid I. Exc. 19.*

****) F. Ex. af Dionysius Halicarnass. om Palladium I. c. 68. 69 (hvis
 Arctinus ikke ogsaa har skrevet et Digt om Troias Erobring, en
Ἰλίου πέρσις) og i den saakaldte *Tabula Iliaca* citeres hans Digt *Ἀ-
 χίλλεις κατὰ Ἀρκτίνου τὸν Μιλήσιον.*

Tychsen i Göttingen fandt i Venedig*). Ogsaa havdes af Aeschylos en Tragoedie *Ψυχασαρία*, *Sielenes Veining*, hvis Gienstand var Memnons Död, og hvis Hovedmoment var, at Jupiter veiede i Skiæbnens Vægtskaaler Udfaldet af Achills og Memnons Tvekamp**); en Efterligning af Fortællingen hos Homer om at Jupiter veiede Grækernes og Troianernes Skiæbne***); hvilken siden gientages med Hensyn til Tvekampen mellem Hektor og Achill****). *Dictys Cretensis* †), de andre Mythographer, og de senere latinske Digtere omtale ligeledes Memnon oftere, hvis Navn og forekommer ved given Leilighed hos flere gamle Forfattere, af hvilke adskillige skulle vorde anførte i det følgende.

III.

Ligesaa hyppigt blev denne Mythos behandlet af Grækerne i deres Kunstværker. Jeg skal først omtale dem, som

*) Tychsens og Heerens Bibliothek der alten Literatur und Kunst I. Göttingen 1786. Inedita p. 32. Siden paa ny udgivet af Gaisford med Hephæstion. Oxon. 1810. 8.

**) *Plutarch. de audiendis Poëtis* c. 2. *Eustath. ad Iliad. VIII.* 699.

***) *Iliad. VIII.* 70.

****) *Iliad. XXII.* 209. Ideen er ægyptisk, og sees paa Mumiemalerier, og i de liturgiske Bøger, som findes hos Mumierne. Men der anvendes den anderledes. Det er den Afdödes gode og onde Gierninger, moralske Værdighed eller Uværdighed, som afveies for den dömmende Osiris Throne. See f. Ex. *Copie figurée d'un Rouleau de Papyrus publiée par M. Fontana et expliquée par Mr. de Hammer, Vienne 1822. pag. 7, 8.*

†) *Lib. IV. c. 5, 6.*

nævnes hos de gamle Forfattere, og dernæst gaae over til dem vi selv endnu ere i Besiddelse af.

1. Den ældste af alle de Forestillinger vi have Efterretning om, var et Relief af Bathycles paa den amyklæiske Apolls Throne i hans beröimte Tempel nær ved Sparta, hvorpaa Memnons Tvekamp med Achill var forestillet *).
2. Dernæst saaes Achill og Memnon kæmpende, hver sin Moder ved Siden paa Kypseli af Cedertræ udarbeidede og tildeels med smaae Figurer af Guld og Elfenbeen indlagte Skrin i Junos Tempel i Olympia **).
3. Begge disse Helte vare ligeledes i Olympias hellige Lund udhugne i en stor Gruppe paa en Marmorbasis i Form af en Halvcirkel, i hvis Midte Jupiter stod med Aurora og Thetis, som begge bade for deres Sønner. Paa begge Sider saaes Memnon og Achill i saadan Stilling, som om de vilde fægte mod hinanden, og fire Grækere, Ulysses, Menelaus, Diomedes og Ajax imod fire Trojanere, Helenus, Paris, Æneas, Deiphobus, et Mesterværk af Myron, og foræret den olympiske Jupiter af Apolloniaterne i Epirus, som Tienden af det Krigsbytte de havde giort i Staden Thronium ***).

---

*) *Pausan. III. c. 18.* Heynes antiquarische Aufsätze I. p. 38.

***) *Pausan. V. 19.*

***) *Pausan. V. 22.* Det lader sig vel ikke omtvivle, at de Gamle jo ogsaa have havt særskildte Statuer af Memnon. Maaskee en Levning af en saadan er en saakaldt Alexander af Basalt i Galeria Giustiniani i Rom, af hvilken dog kun Hovedet og Haarene ere antike

4. Fremdeles have vi Efterretning om et berömt Skilderie af Polygnotus i Delphi, som forestillede en Mængde af Oldverdens og den troianske Krigs Heroer, paa hvilket ogsaa Memnon var malet siddende paa en Steen ved Siden af Sarpedon, paa hvis Skulder han har lagt sin ene Haand. Paa hans Kiøle saaes de saakaldte memnoniske Fugle, om hvilke jeg skal tale i det fölgende, og ved ham stod en nögen aethiopisk, fölgelig sort Dreng, for at betegne Heltens Fædreland.
5. Endelig giver ogsaa Philostratus i hans Beskrivelse over en Malerie-Samling, som var opstillet i Neapel, Efterretning om et stort Malerie, der forestillede Memnon död. Man saae paa dette Konstværk en viid aaben Mark, en med en Muur omgiven Leir og en befæstet Stad. Alt dette formodentlig i Baggrunden. I Forgrunden laae Memnon som Yngling med neppe fremspirende Skiæg, med reen glindsende sort Ansigtssfarve, skiønne Haarløkker og med Spydets Saar i Brystet. Hans Hær saaes vaabenlös at beklage hans Död. Saa og hans Moder, som formörker Solen og beder Natten at lade det blive tidligen mörkt, for at hun kan unddrage sin Sön for Grækerne. Længst borte i Baggrunden, som skulde forestille Aethio-

---

Et herligt Hoved af en Heros, paa hvilket Hielmen under Hagen er tilbunden med et Baand. Paa Kinderne har den Prydelser, som man næsten skulde holde for et Slags Tattovering. Dette Hoved anseer Hirt for en Förestilling af Morgenrödens Sön. Men Zoega er ikke af denne Mening. Friederike Bruns prosaische Schriften II. S. 90.

prien, saaes ikke Memnons Grav, men Memnon selv, forvandlet i en sort Steen og i en siddende Stilling, dog i Begreb med at reise sig op fra Jorden. Paa dette Billede faldt Solstraaler, som, naar de berörede Munden, frembragte Toner af samme, med hvilke Apollo syntes at ville tröste Aurora *). Jeg maa overlade det til Konstnere, at bedömmen Compositionen af dette Billede, som sikkert indeholder adskilligt, der ikke kan udtrykkes ved Pensen; men jeg bemærker alene, at Philostratus öiensynlig blander sin egen Forklaring med Beskrivelsen af hvad han har seet udfört af Konstneren, og ikke iagttaget Eenheden i Fremstillingen, som denne ikke kunde forsömme **).

Mangfoldige andre Forestillinger ere blevne Rov for Tiden. Dette vise allerede Malerierne paa de gamle endnu bevarede Vaser, som, naar vi skulle slutte af Tegningerne, synes for det meste at være Copier af berömt Reliefs paa Friser, hvormed Billedhuggerne prydede Værelserne. Og hvor vigtig Historien om Memnon maa have været i Grækernes Öine,

---

*) *Philostrati Imag. I. c. 7.*

***) Jevnför *T. Baden de arte et judicio Flav. Philostrati in describendis imaginibus* (Hafn. 1792). Narrat, siger han pag. 9, *incredibilia de pictura Philostratus, quæ nemo vel valentissimus pictor exprimere possit, quæque vires artis limitesque transcendunt.* Mangel paa Eenhed i nogle af Philostrats Beskrivelser have ogsaa Hagedorn (Betrachtungen über die Malerey I. p. 174) og Caylus (*Hist. de l'Acad. des J. et B. L. Tome XXIX. p. 149*) bemærket. Baden p. 31.

kan alene sluttet deraf, at den ogsaa blev optaget i de saakaldte *Tabulæ Iliacæ*, som formodentligen bleve brugte i Skolerne, for desbedre at indprænte Börnenes Hukommelse den trojanske Krigs Historie, der hørte til den Kreds af Myther de maatte lære, omtrent ligesom Börnene i vore Skoler lære de bibelske Historier. At dette har været Tilfældet, kunne vi slutte af et Par Fragmenter som ere tilovers, og om hvilke jeg skal tale i det følgende.

IV.

Vi henvende os nu til de antike Konstværker, vi endnu have, som enten med fuldkommen Vished, eller dog, paa et eneste nær, med overveiende Rimelighed maa ansees for at forestille Scener af Memnons Historie. Men forinden jeg samler og ordner dem nogenledes chronologisk, bør jeg meddele Procli Udtag af Arctini Aethiopsis, som den Text, hvilken Konstnerne have fulgt; og hvilken dels forklarer hvad de fremstille, dels ogsaa selv faaer Lys af deres Arbeide.

Efter at have fortalt Amazonernes Dronnings Penthesilea's Ankomst til Troia, hendes Död ved Achills Haand og dennes Reise til Lesbos for at renses af Ulysses for den Blodskyld han havde paadraget sig ved Therites Drab, melder Arctinus, rimeligviis i den tredie Bog af Aethiopsis: *Memnon, Morgenrödens Sön, hvis Vaaben vare samtligen smedede af Vulkan, kommer for at hielpe Troerne. Thetis forudsiger sin Sön (Achilles) hvad der skal skee med Memnon. Da Slaget holdes, dræbes Antilochos af Memnon. Derpaa dræber Achilles Memnon; men Morgenrödens Gudinde giver ham*

Udödeligheden, efter at have faaet Zev's Samtykke dertil. Herpaa har Arctinus videre fortalt, hvad der skeete for Troia indtil Achilles Död og Liigbegiængelse, under hvilken Thetis tog Sønnen fra Baalet, og bragte ham til Æn Leuke. Hvad nu Proclus kun uddrager i muligste Korthed, er efter al Rimelighed udförligen fortalt af Quintus Smyrnæus i hans Paraliipomeners anden Bog, som indeholder Memnons Bedrifter for Troia indtil hans Död; og af Dictys Cretensis. Den seneste Gienlyd heraf torde være et Sted hos Tzetzes i hans Posthomerica, af hvis temmelig lange Fortælling *) man maaskee kunde formode, at Arctini Aethiopsis har endnu i XII Aarhundrede været i Behold i et af de constantinopolitanske Bibliotheker. Hans Ord ere fölgende:

*Atter nu aanded de Grækere frit efter Kampenes Møie;
Ach! men det varede kort, at de lagde fra Hænderne Sværdet.*

*Memnon kom nu igien, hiin Drot fra de östlige Egne;
Ogsaa Polydamas kom, samt Phoenix, og tallöse Skarer,
Baade tilfods og tilvogns, liig Stöv eller Sand, udi Antal.
Inderne joer' i den natlige Stund over Bølgernes Saltvand,
Bringende Rigdom af Guld og af Sölv paa de herlige Snekker.
Skibenes Tal var uendelig stort, af forskjellige Arter,
Nogle til Ladning, og Nogle til Kamp, ja Nogle til Heste —
Kort, af forskjellige Slags.*

*Udi Land nu Krigerne ginge;
Dog de erlanged ei Plads i de Troeres Bye eller Huse;*

---

*) *Frid. Jacobs: Jo. Tzetzæ Antehomerica. Homerica et Posthomerica. Lipsiæ 1793. p. 117. v. 213. p. 127. v. 335.*

*Hveden de flokkede sig udi Hold, under sikker Bevogtning;
Aad deres Nadver, og nöde saa Roe i den natlige Slummer.*

*Men da nu Eos, i hviden Gevandt, sig hævdede aarle,
Fore fra Leiet de op, og en Blanding af Stemmer man hörte.
Vilden Araber nu strigled sin Hest og dens herlige Nakke,
Medens de Gangere vrinskede höit med et trodsende Krigsmod.*

*Ile da monne fra Iliums Bye og fra Priami Hofborg
Memnon, födt, som en krigerisk Sön, af den tidlige Eos,
Fulgt af de Inderes drotlige Mænd, Polydamas, Phoenix.*

*Ogsaa Dardanernes Folk, og de samtlige Troeres Skarer
Ned over Markerne drog, hvor Mændenes Hobe sig knuged.
Hurtigen op paa sin Vogn sig kasted den modige Memnon,
Ogsaa Polydamas selv og de Inderes övrige Drotter.
Vinked nu Memnon til Krigernes Hob med sin löftede Höire,
Hvilket var Tegnet til Kamp; da hörte man Vaabnene brage.*

*Straalerne spillede alt fra den lysende Sol over Marken.
Flux mod hinanden de foer, og en frygtelig Larmen sig hæved
Op fra de kiæmpende Mænd. Overalt bleve Ligene hobed
Mellem hverandre; dog segned der meest paa Argivernes Side.*

*Den, der af Grækernes Hövdinge sank, som den Förste blandt
Alle,
Fældet af Memmons Haand, da han styrted sig frem udi Nærstrid,
Var den nestoriske Helt, Antilochos, ædel og kraftig.
Elsket han var af Enhver, mellem Alle dog meest af Achilles.
Thi han var hurtig og flink, samt ung og forunderlig deilig,
Kunde desuden i Raad og i Ord med de Gamle sig maale.*

*Næst efter hannem de Vigtigste faldt af de Grækernes Drotter;
Medens de vendte paa Flugt deres Ryg imod Troernes Skarer,
Dreves de frem i en Hob, og de væded med Blod deres Fodtrin.*

*See! da bredte sig ud over Jord det natlige Mørke,
Hvilket bevægede Arabernes Søn, om endogsaa lidt nødigt,
Striden at bringe til Roe for idag, og den blodige Kampdyst,
Hveden de Grækere slap, for at vorde for Döden et Offer.*

*Mens det var Nat, under Vaaben de sad, tætpakket i Hobe,
Alle med Vaaben i Haand, uden Roe, eller styrkende Slummer.
Först da hun hævede sig, den guldstoelthronende Eos,
Reiste de sig, med et ærgerligt Hu, og begyndte paa Kampen.
Memnon hæved sig fro, og han lignede den rædsomme Typhon,
Krigerisk Søn af den evige Gø; han haabede, som forhen,
Samtlige Græker at bringe til Roe, för Aftenens Komme.*

*Sligt var hans Meed, da han kastede sig, under vældige Krigs-
raab,
Op paa sin Vogn, med et trodsende Mod, medens Krigerne larmed.
Ach — da mödte Peliden ham just, og han stödde sin Landse
Giennem hans vældige Bryst, ihvor stor og utæmnet han end var.
Dette var Enden, som Memnon fik, efter det, som berettes.*

V.

Vi henvende os nu til udförligere at afhandle de til vor Tid komne Monumenter af Alderdommen, paa hvilke Memnons Historie forestilles. Det er alene de græske vi befatte os med. Thi de ægyptiske ere af en ganske anden Beskaffenhed, og ville maaskee först nu faae deres rette Oplysning ved de Opdagelser, som dagligen giöres ved Nilens Bredde. I Grækenland var Memnon en Heros, ligesom alle de andre Guders Söner, der kiæmpede for og imod Troia. I Ægypten derimod var han en Lysgud, en Incarnation af Solen, nær beslægtet med Osiris, undertiden identificeret med denne. Lignende Forestillinger

synes at være gangne over til Persien, dog med de Modificationer, som Persernes fra Ægypternes Religion aldeles forskellige Lære synes at have gjort nödvendige, men ogsaa i Asien an-
saaes han for at være nærbeslægtet med Mithra, om ikke for Mithra selv *), og dyrkedes som en Gud, da han ifölge Oppians Fortælling skal have havt Templer i Assyrien **). Vi forbigaae nu alle mystiske Udtydninger, hvortil Grækernes Kunstmonumenter ikke heller give Anledning, og fæste vor Opmærksomhed alene paa disse, dog saaledes, at hvor de synes at tage Hensyn paa noget orientalsk Sagn, dette ikke forbigaaes uberört.

1. En skiön Vase i den lambergske Samling i Wien **), forestiller en skiægget Krieger, med Hielm og rundt Skiold, sort af Farve, som staaer paa en Vogn med to Hiul, der trækkes af fire parviis gaende Heste. Hans Kudsk, et ungt, sort Menneske, med blottet Hoved, staaer ved hans höire Side paa Vognen, og holder Tömmerne med begge Hænder. De ledsages af fire Personer, af hvilke to, som ere hvide, synes at være Qvinder; een af disse bærer en oventil noget tykkere Stok. Ikkun den ene Mand er bevæbnet med en Hielm og et rundt Skiold. Bag Vognen gaaer en Mand af rød Farve, Halvparten af Ansigtet er

---

*) Creuzers Symbolik u. Mythologie I. p. 470.

***) *Oppiani Cynegetica II. v. 151.*

****) *Tab. I. 1. Collection de Vases Grecs de Mr. le Comte de Lamberg, expliqués et publiés par Alexandre de la Borde. Tome I. Paris 1813. Pl. III. p. 2.*

bedækket af en Kabutse; hans Kiøle har nedhængende Ærmer. Foran gaaer en liden, nøgen, sort Dreng, og tvende klædte Personer, en sort Mand og en hvid Qvinde. I alt forestilles ti Personer. De ere, paa Krigeren og den sorte Dreng nær, svøbte i lange Klæder af sort Farve, rödt forede og besatte med hvide Blomster, eller som la Borde troer, med Ædelstene. Hielmene paa de Væbnedes Hoveder, deres höie Hielmbuske *), Klædningerne, baade Mændenes og Qvindernes, pege hen paa en höi Alderdom **). Haarene ere kort afskaarne, og næsten alle bære de et rödt Baand om Haarene, paa Kudsken og en gammel skiægget Mand nær.

La Borde anseer dette Malerie som en Forestilling af Memnons Tog til Undsætning af Troia. Han forestilles her, ligesom han ifølge Pausanias var malet i Delphi, med et sort Skiæg, og med en lille sort Dreng: et characteristisk Tegn,

---

*) De ere röde: saaledes taler Virgil om dem:

Hovedet dækkes med Hielmen af Guld og den rödlige Hielmbusk.
Cristaque tegit galea aurea rubra.

Aeneid. IX. 50.

— *Cristasque rubentes. ibid. 270.* Disse röde Hielmbuske vare de kariske Krigeres Prydelse. *Plin. H. Nat. XI. 37.* Ligesom ogsaa de Spanske. *Diodor. V. 31.* Karierne kaldtes derfor *Ἀλεκτροβουες*. Andre Kiendemærker paa Tegningernes höie Alderdom, tagne af Hestenes Seletöi, har la Borde anført, og beraaber sig paa Julius Pollux X. 12.

**) Saaledes som de findes paa de ældste græske og etruskiske Statuer i Antichita d'Ercolano T. III. og Statuerne af Museo Cortonense Pl. V.

som alene passer paa ham *). Pausanias melder fremdeles: at Memnon drog ud fra Susa i Persien og underkastede sig alle Folk paa hans Vei; og la Borde vil gjerne anvende dette paa vort Vasemalerie, og forestille det som et Triumphtog. Han tilføier, at den modsatte Side af Vasen forestiller samme Emne, men at Figurerne ikke sees væbnede; saa at den ene kunde forestille Udtoget fra Susa, og den anden Triumphen. Men herimod lader sig indvende, at Malerierne paa de tvende Sider af de antike Vaser sieldent ere i nogen Forbindelse med hinanden. Desuden kiende vi ikke disse af la Borde omtalte Figurer, da han ikke giver nogen Tegning af dem; og overhovedet lader det sig ikke bestemme, hvor Triumphen skulde være holdet, da Memnon jo aldrig vendte tilbage til Susa, men faldt for Achilles Sværd. Men er nu Tegningen paa Vasen saa gammel, saa maa Originalen, af hvilken den er en Copie, have været betydeligen ældre.

VI.

2. Den anden Forestilling i den chronologiske Følge findes paa H. K. H. Prinds Christian Frederiks Vase, som allerede med en kort Beskrivelse er udgiven af Millingen **). Skiöndt meget gammel, thi det paa samme skrevne Navn MEMNON, viser baade i sine Bogstavers Træk og i den antike Orthographie med et ovenfor aabnet O istedet for

---

*) *Pausan.* X. 30.

***) *Tab. I. 2. Millingen ancient inedited Monuments. London 1822 seq. Plate XL. p. 94.*

Ω, endskiöndt Skrivten ikke gaaer fra Höire til Venstre, men, som den nyere græske Skrivt pleier at gaae, fra Venstre til Höire, en betydelig Alderdom, udmærker den sig alligevel ved sin Elegants i Tegningen af det Hele og af alle enkelte Partier. Denne Vase er $18\frac{1}{2}$ Tommer høi og har 14 Tommer i sin største Diameter. Halsens største Diameter er $8\frac{7}{8}$ Tommer, og begge Hanks Höide over Mundingen er $2\frac{1}{2}$ Tommer. Dens Form er meget elegant, og dens Malerier ere lysebrune paa en sort Grund. Bagsiden staaer i ingen Forbindelse med Forsiden, og kan derfor ikke vedkomme os. Den forestiller en Mand, som støtter sig paa en Stav, og befinder sig i en levende Samtale med tvende Personer, imellem hvilke han staaer. Men paa Forsiden, der forestiller vort Emne, sees en ung Rytter med et rundt Skiold paa den venstre Arm, og over Hestens Hoved den nylig omtalte Indskrivt MEMNON, som tilkiendegiver Personen. Han har tvende Ledsagere, af hvilke den ene gaaer foran, den anden følger bagefter. Begge bære store runde Skiolde og Spyd; den forreste er tillige væbnet med en Stridsöxe, som har en Form, der afviger noget fra den, hvormed Amazonerne forestilles paa Monumenterne. Den bageste bærer et Sværd med Skeden i sin höire Haand. Paa Midten (Umbo) af Memnons og den Forrestes Skiold sees en stor Slange; paa den sidstes en Stjerne med tolv Straaler anbragt som Skioldmærke. Hvad Klædningen angaaer, da har Memnon en orientalsk Dragt, med en kort Tunica, og de lange, snævre og paa tværs stribede

Beenklæder, hvilke Grækerne kaldte *Ἀναξούριδες*, og Perserne *Σαράβαγα*, et Ord, der allerede læses hos Propheeten Daniel *). De vare giorte af Tigres eller Pantherdyrs Skind, eller af Töi, som efterlignede disse. Hans Tröie er af samme Beskaffenhed. Derover en kort Tunica. Hans Hoved bedækkes af ingen græsk Hielm; men snarere af noget, som ligner den persiske Tiara, og hvis Form ei synes at kunne beskytte Hovedet. Paa Födderne har han tilbundne Skoe. Hans forreste Ledsager er aldeles klædt som han, paa Hovedet nær, der er prydet med en græsk Hielm, hvis Spidse bedækker som et Næb endeel af Næsen, og som desuden er forsynet med et Par Örenklapper. Det sees ogsaa tydeligt, at han har Pantser under Tröien, hvilket ikke kan bemærkes hos Memnon selv, da det store Skiold bedækker hele Legemet. Hielmrusken löber over hele Hielman. Samme Hielm bærer ogsaa den bageste Ledsager, som forresten er mere græsk klædt; han har ingen *Ἀναξούριδες*, men

---

*) Daniel III. 21. 28. Paa Chaldaisk *סַרְבַּבַּיִן*, paa Persisk *Schalvar*, *subligaculum*, *femoralia ad pedes dimissa*, hvad vi nu kalde Pantalons. Saaledes forklares Ordet ved endeel græske Glosser; dog ere der ogsaa de, som anseer det for en medisk eller babylonisk indtil Knæerne gaaende Klædning. Sammenlign Biels Thesaurus, Schleuners Udgave s. v. og *Relands Dissert. de veteri lingua persica. Dissert. T. II. p. 228.* Den sees ikke blot paa parthiske Mynter, men ogsaa paa babyloniske og gammelpersiske Gemmer. Klædningen nævnes ogsaa af *Tertullian de Pallio c. 4. de resurrectione carnis c. 8. Hieronymus ep. ad Innocentium de muliere septies icta*, og *in Daniel. c. 3.*

Skoe. Ved Hovedet af den forreste, som er i Samtale med Memnon, sees en Stjerne med 8 Straaler; den har udentvivl Hensyn til Memnons Födsel af Morgenrödens Gudinde, og er da Morgenstiernen den samme som Aftenstiernen, hvilken for det meste har 8 Straaler paa den kabiiske Religions Monumenter.

Det er öiensynligt Memnon paa hans Krigstog mod Grækerne for Troja. Men endnu er han ikke i fiendtligt Land, eller Fienderne nær. Thi han er endnu ikke i fuld Rustning, og om han end maaskee har Pantser, saa förer han dog ikke andet Forsvarsvaaben, end Skioldet; Sværdet bæres efter ham, og Spyd synes han slet ikke at have, med mindre det skulde være det, som den forreste Fölgesvend bærer.

Paa dette Tog maatte Memnon alene stride mod Solymerne, som ikke vilde lade ham drage igiennem deres Land *). Disse boede, ifölge Strabo og Plinius, i Pisidien **), altsaa temmelig langt fra Troja. Men saafremt Priamus selv skal have været Farbroder af Memnon, lod det sig dog vel tænke som muligt, at denne var kommen ham til Hielp; og erindre vi nu det mythiske Sagn, at han har havt sin Residents i Susa, og Formodningen om, at det mægtige assyriske Rige har udstrakt sig fra det röde Hav og den persiske Havbugt indtil Hellesponten og det sorte Hav; da vil en saadan Hielp endnu mindre

---

*) *Quintus Smyrn. II. 121-123.*

***) *Cellarii Geogr. Antiqua. II p. 160-162.* Paa Solymi, Jöder i Jerusalem, kan her slet ikke tænkes. See om dem Cellarius II. p. 455.

synes at være historisk urimelig; skiöndt det aldrig vil være muligt, at adskille det Mythiske fra det Historiske.

Quintus Smyrnæus nævner adskillige af Memmons Led-
sagere, som for endeel faldt for Grækernes Sværd. Kom det
an paa Navne, saa kunde et Par af dem lettelig tildeles Mem-
mons tvende Følgesvende paa Vasen. En af Memmons fortro-
ligste kaldes Ἀίθου Πυρρᾶσιδῆς, som Antilochos Nestors Søn
dræbte *), og for hvis Död denne omsider selv maatte böde
med Livet:

*Efter at hine berövedes Liv, efter Sönnen af Neleus
Foer han og traged, at stöde ham ned. Antilochos mærked
Dette forinden, og sendte sit Spyd; dog glipped' ham Sigtet,
Saasom han dukked' sig lidt, og han rammed alene hans Stridsven
Aithops, Pyrrhasi Sön.*

Memmons Skiold er stort, og ganske rundt, af en græsk argi-
visk, ikke persisk Form. Denne sidste kiende vi af et perse-
politansk Relief hos Niebuhr **). Mythen sagde, at det, lige-
som Achills, var smedet af Vulcan:

*Dette han (Achilles) maled og greb udi Haand det mægtige Slag-
sværd:*

*Memnon gjorde som han, og de fore med Kraft mod hverandre.
Vild deres Kamplyst blev; uophörligen rammed' de begges
Skiolde, som vare med Konst udhamred' af Guden Hefaistos.
Tidt mod hinanden de sprang, og de rörtc med väiende Fierbusk
Ofte den fiendtlige Mand, medens Hielmene mödte hverandre ***).*

*) Quintus Smyrn. II. 243-247.

***) Reisebeschreibung II. Tab. XXIX.

***) Quint. Smyrn. II. 452-456.

At disse Memnons Vaaben vare smedede af Vulcan, var et Sagn, hvorpaa ogsaa Virgil har hentydet der, hvor han lader Venus bede Vulcan om at smede Vaaben for hendes Æneas:

— *Dig Nerei Datter*

Mægted at böie ved Graad, og Gudinden, der ægtede Tithon *).

Proclus taler i sin Chrestomathie, efter Arctinos, om Memnons hele, af Vulcan smedede Rustning **), og vel muligt, at dette Sagn har vedligeholdt sig meget længe; thi Memnons Sværd, ligesom hans Spyd, bleve endnu mange Aarhundreder efter den trojanske Krig bevarede i Aeskulapii Tempel i Nicomedien, Bithyniens Hovedstad, efter hvad Pausanias, som levede under Antoninerne, beretter. Han melder tillige, at baade Sværdet og Spydets Odd og Fod vare af Kobber, ligesom alle Heltes Vaaben i den heroiske Tidsalder ***).

Baade paa Memnons og hans første Ledsagers Skiold sees en stor Slange: derimod er hans Skiold paa en af Millingen udgiven Vase, om hvilken jeg skal tale nærmere i det Følgende, og som bevares i Girgenti, prydet med en Triquetra. Hverken Slangen eller Triquetra kunne derfor være noget Symbol, som tilhører Memnon og skal betegne ham, ihvorvel Slangen, saafremt den var alene at see paa Memnons Skiold,

*) Aeneid. VIII. 383-84.

***) See Tychsens og Heerens Bibl. d. alten Literatur u. Kunst I. p. 33. Han kalder Rustningen *πανοπλίαν ἐφαισίδεστυκτον*. Om dette Ord see *Heyne ad Apollodori Bibliothecam I. p. 52.*

****) *Pausan. III. 3.*

kunde tilkiendegivet noget Guddommeligt hos ham *). Jeg bifalder gierne Millingens Forklaring af Triquetra, at den alene skal vise, at den Vase, hvorpaa Figurerne ere maalede, er siciliansk Arbeide, endskiönt Triquetra ogsaa undertiden sees paa Mynter, der ikke ere slagne paa Sicilien, f. Ex. paa Mynter af Aspendus i Pamphylien, Selge i Pisidien, Argos og Tarsus i Cilicien, Lalasis i Isaurien, og andre Steder **). Men en lignende Forklaring kan ikke gives om Slangerne. Thi, uanseet, at Vasen, hvorpaa de staae, er græsk, og ingenlunde asiatick, er Slanger ikke engang noget for Susiana, Memnons Födeland, særegent Tegn. Vel findes der i denne Provinds Slangearter som kunne naae en Længde af 6-8 Fod. Men ligesaa store, ja endnu større Arter leve paa andre Steder af Mellemasien. Vare, isteden for Slanger, Skorpioner maalede paa Skioldene; saa skulde jeg ikke tage i Betænkning at erklære dem for Sym-

---

*) Aeneid. V. 84 fölg. viser Anchises sig som en stor Slange. Jevnf. Heynes Anmærkning til Stedet. Vel findes ingen Efterretning, at han nogensteds er bleven dyrket som en Heros; men at der dog blev ham en højere Natur tilskreven, vörder deraf rimeligt, at et Orakel befalede Diomedes, at före hans Aske og Been med sig, hvilke denne tilsidst skal have overleveret til Æneas. *Servius ad Æneid. IV. v. 427.* Herimod strider ikke at Anchises siger: — *non me inopia namque Tartara habent, tristes umbræ, sed amoena piorum concilia, Elysiumque colo.* V. 733. Thi der kunde vel nævnes Indvænere af Elysium, som dog bleve mere eller mindre dyrkede af Grækerne.

***) *Rasche Lexicon Rei Numar. Vett. V. 2 pag. 109 fölg.*

boler af Susiana, eftersom disse vare uhyre hyppige i denne Provinds af Persien *).

Endnu een Omstændighed fortæner nogen Opmærksomhed. Memnon forestilles *ridende*; vel ikke i et Slag, men dog paa et Krigstog. Men det er bekiendt, at Grækerne og Troianerne endnu ikke brugte Ryttere i Krig. De homeriske Helte fægte stedse fra deres Vogne eller tilfods. Det samme fortæller Quintus Smyrnæus; altsaa sikkert ogsaa Arctinus for ham, om Memnon i Tvekampen med Antilochos og med Achill; og neppe vil der, naar vi undtage Amazonerne, som kom Troja til Hielp, og fægtede til Hest, være noget Exempel at anføre om Slag, hvori enkelt Hest blev brugt af dens Rytter. Paa Dioskurerne kan man ikke beraabe sig, da Mythen, som forestiller dem ridende eller förende deres Heste, og Konstværkerne, hvorpaa de forekomme saaledes, ikke er græsk, men romersk. Men hvad Amazonerne angaaer, saa er Sagen bekiendt; og et skiönt Relief hos Winkelmann **), som forestiller deres Dronning Penthesileas Död, viser dem ogsaa til Hest; ligesom ogsaa en liden, omtrent en Fod höi Marmorgruppe i Prinds Biscari's Museum i Catania fremstiller Penthesilea dödelig saaret og nedsynkende fra Hesten, næsten overeensstemmende med Beskrivelsen hos Quintus Smyrnæus ***):

*Penthesilea nu faldt, og tillige den herlige Ganger,
Saasom Pelidens det graadige Spyd giennem begge sig trængte.*

---

*) *Aristotelis Auscultat. mirabiles cap. 26 pag. 59 Beckmann.*

***) *Monumenti inediti II. Tab. 139.*

***) *Paralipom. I. 621.*

*Brat udi Döden hun gik, og hun segnede ned imod Stövet,
Medens med Ynde mod Jorden hun glead. Blufærdighed ikke
Krænkedes ved hendes Fald; thi hun strakte sig næsegruus fremad,
Klamrende sig om sit Spyd, da hun sank paa den yndige Ganger.*

Ikke vil jeg nægte, at jo Ridekonsten maa have været ældre end den at spænde Heste for en Krigsvogn. Ogsaa Per-serne rede meget tidlig. Beviis herpaa giver Sagnet om Darii Hystaspis Ridehest som vrindskede, da de syv Magnater samledes til Hest for at vælge en Konge; og blant de persepolitanske Reliefs sees en opsadlet Hest *). Men her er Spørgsmaalet alene det: Naar blev Rytterie indført i Krigene? Og dette er efter al Rimelighed skeet senere end de trojanske Tider. Blandt de Gamle veed jeg kun Lucretius, som har paastaaet, at man har tidligere opfundet at bestige en Hest — nemlig, som Sammenligningen viser til Krigsbrug — end at bruge Stridsvogne **). I övrigt er det ikke saa let at oplyse denne Gienstand, og hvad den lærde Dominikaner Gabriel Fabring har skrevet derom ***), viser ogsaa tilstrækkelige Vanskeligheder; hvilket vel overalt ikke kan være anderledes, da Hestenes Brug udentvivel har været forskiellig i de forskiellige Tider og Lande. Paa de store ægyptiske Reliefs i Theben forekommer endnu ingen Rytter, men kun Krigsvogne; og alligevel siger Scholiasten til Apollonius Rho-

*) Niebuhrs Reise II. Tab. XXII.

***) *Lucret. de rer. natura* V. 1296.

****) *Recherches sur l'époque de l'équitation et de l'usage des chars équestres chez les anciens, où l'on montre l'incertitude des premiers tems historiques des peuples. I.-II. Marseille 1764.*

dius, at Kong Schonchosis har opfunden Ridekonsten *), hvilket andre dog tilskreve Orus; hvorimod den Atheniensiske Rhetor Lysias tilligemed Ammianus Marcellinus i den 22 Bog giöre Amazonerne til denne Konsts Opfindersker **). Paa de hetrusciske Monumenter derimod, endog ældre, sees meget ofte Ryttere baade i Fred og i Krig ***). Hvad denne Vases Alder angaaer, saa er ikke alene dens Form höyst elegant; men dens Tegning er ogsaa paa begge Sider meget correct, og nærmer sig til den græske Konsts ædle og grandiose Stil, saaledes som vi finde den paa Syrakusas Mynter fra den Periode, der gik foran for Konstens höieste Eleganz. Ogsaa Bogstavernes Form peger hen paa denne Tidsalder, endskiöndt denne kunde i enkelte Provindser have sine Forskielligheder. I Betragtning af alt dette troer jeg, at denne Vases Alder kan bestemmes at være tidligere end Alexander den Store, omtrent fem til sex Aarhundreder før vor Tidsregning. Den var forhen i en Privatsamling i Neapel, som tilhörte en Antiquar Crescenzo. Om den er Campanisk eller Apulisk, vides ei. Herpaa kommer det ikke heller an, da alle de Grave i Nedre-Italien, i hvilke disse Vaser findes, ere meget

---

*) *Ad. Argonaut. III. 272.*

***) *Bulengeri Tractatus de equis c. 4 i Grævii Thesaurus Antiquitatum Romanarum II. 9 pag. 732.*

***) See Atlas til *Micali's L'Italia avanti il dominio de' Romani*, hvor mange Forestillinger af begge Slags findes. Ogsaa Syracusanske ældgamle Mynter haves, paa hvilke fredelige Ryttere sees. *Torremuzza Nunti Siciliæ Tab. LXXXVIII.* Men hvor langt senere ere ikke endog de ældste Mynter, end den troianske Krig!

gamle, ja det ikke engang er muligt at bestemme deres Alder. Allerede til Cæsars Tid aabnede man dem for at udtage Vaserne som Romerne agtede meget høit.

VII.

3. En Vase med en trefold Forestilling *). Paa Vasen selv synes det at være Achilles Död, som, dræbt af Deiphobos, ligger paa Jorden i et Tempel. Paa Foden sees to Figurer væbnede med Sværd og Skiold. Den eene er siunken i det høire Knæ, Spydet staaer i Jorden ved ham. Begge ere nøgne paa Chlamys nær. En klædt Figur støder den synkende i Ryggen, den synes at have en Nimbus om Hovedet, og maa i saa Fald være en Guddom. Den anden Figur er i Begreb med at angribe den siunkne med det dragne Sværd. Bag den en tilskuende Figur. Maaskee et af de heroiske Emner, hvor en af Guderne hjælper til at dræbe en Kriger. Det kunde være Apoll som slaar Patroclus med Haanden mellem Skuldrene, og

---

*) *Tab. 1. 3. Dubois Maisonneuve Introduction à l'étude des Antiques d'argile peinte, vulgairement appellés Etrusques. Paris 1818. 50 Tavler i Royal folio, faa Ark Text. Tab. XVIII. Det samme i Passeri Picturæ Etruscorum in Vasculis. Vol. III. Romæ 1775. Tab. CCLX. og Raccolta di Antichità Etrusche (formodentlig af Averani) Fiorenza 1777. fol. Tab. CXXX. men Værket, skiöntt forsynet med en egen Titel, synes at være sammensat af flere, da Tallene ikke følge paa hinanden. Den her anførte Plade er aldeles den samme som i Passeris Picturæ Etruscorum. Jeg har brugt det sidste Værk, da det første ikke findes her.*

giver Hektor derved Leilighed til at giennembores ham *). Men Homer er ikke nøie fulgt af Konstneren. Paa Vassens Hals sees en nøgen galopperende Rytter, som dog er beklædt med en Chlamys og har Hielm paa Hovedet. Han taler med den Følgesvend, som gaaer foran, men har Ansigtet vendt til ham og bærer et Sværd i Haanden. Ogsaa denne har Hielm paa Hovedet, men er ellers i Fredsdragt, ligesom den anden, som gaaer bag efter, men tager Deel i Samtalen, og har en Stridsøxe med et langt Skaft i Haanden. Dette Malerie forklares af det foregaaende, af hvilket det er en mindre heldig Variation. Det er Memnons Tog til Troia! Tegningen naaer langt fra ikke den Eleganz som den paa foregaaende Vase har!

VIII.

4. Dette Malerie er allerede omtalt. Vassen paa hvilken det staaer, er funden i Egnen af Girgenti **). Der sees tvende Krigere til Fods i Tvekamp med Sværd om en tredie, som ligger dødelig saaret, er allerede sine Vaaben berøvet og i Begreb med at opgive sin Aand. Ved Hovedet af den eene kæmpende Kriger staaer med gamle græske Bogstaver AHLEEVVS. Over den liggende læses fra høire til venstre 90TΛ3H. Men Konstneren har taget fejl. Det

---

*) *Iliad. XVI. 791.*

**) *Tab. II. 1. Ancient inedited Monuments principales of Grecian art, illustrated and explained by James Millingen. London 1822. Qu. Plate IV. p. 11.*

kan ikke være den döende Hektor, det er den döende Antilochos, som Memnon har dræbt; og Kæmperne ere Achill og Memnon. Begge Heroer ere væbnede paa Græsk. Hielmene bedække hele Ansigtet. Sværdene ere korte og brede, ganske efter den antike Form. Balgen af Memnons Sværd hænger paa gammel Viis paa hans höire Side. Begge have de Stövler paa. Paa Memnons Skjold er en Triquetra. Af Achilles Skiold sees den indre Side. Heltenes Stövler og en Deel af Klæderne ere indfattede med en violet Kant. Antilochos har et spidst Skiæg, hvilket ikke svarer til Begrebet om hans Ungdom. Men ogsaa Memnon forestilles undertiden med Skiæg, og de Gamle toge hyppig ikke Hensyn til Alderen, naar de forestillede heroiske Scener.

Antilochos Död var Memnons Hovedbedrift i det eeneste Slag som han holdt mod Grækerne, og i hvilket han faldt. Den fortælles af Quintus Smyrnæus i den anden Bog. Memnon angreb Nestor. Antilochus vil forsvare sin Fader og dræber Memnons Ledsager Aithops Pyrrhasi Sön; derpaa stormer Memnon forbittret ind paa ham. Antilochos kaster ham i Hovedet med en Steen, hvis Slag Hielmen afværger, og maa derpaa modtage Memnons Sværd i Brystet (243-259). Nu vil Nestor hævne sin Söns Död; men Memnon afslaaer ædelmodigen at stride mod den svage Olding. Antilochos Död blev ogsaa forestillet paa de saakaldte Tabulæ Iliacæ. En Gruppe af tre Figurer som har Underskriften AXIAΛEΥΣ ΜΕΜΝΩΝ ΑΝΤΙΛΟΧΟΣ *) erindrer om Antilochi, og Memnons paa hans Drab

*) *Fabretti de Columna Trajani* p. 315 hvor Afhandlingen er: *Expli-*

følgende Død. Et andet Fragment af en saadan Tabula i Domkirkens Bibliothek i Verona har blandt Indskriverne MEMNON ANTILOXON ANIOKTEINEI *). Ogsaa senere Digtere erindrede Antilochi Opofrelse for hans Fader. I et Aristoteles tilskrevet Epigram hedder det:

*Mindet er sat til Antilochi Roes. Hans Fader var Nestor,
Og ved at skierme hans Liv, fandt han ved Troja sin Død **).*

Og Joh. Tzetzes, den seneste af alle, forsönte ikke heller at ströe Blomster paa hans Grav i sine Posthomericæ ***).

*Den, der af Grækernes Hövdinge faldt, som den Første blandt Alle,
Fældet af Memnons Haand, da han styrted sig frem udi Nærstrid,
Var den nestoriske Helt, Antilochus, ædel og kraftig.
Elsket han var af Enhver, mellem alle dog meest af Achilles;
Thi han var hurtig og flink, samt ung, og forunderlig deilig,
Kunde desuden i Raad og i Ord med de Gamle sig maale.*

Ogsaa blant Romerne blev hans sønlige Kierlighed priset. Ausonius siger om ham:

*Dygtig han var udi Raad og i Daad (en sjelden Forening!)
Elsket af Atræi Börn, samt Æacidernes Ven.
Ogsaa Belønning han fik for sin Dyd og sin sønlige Ömhed,
Saasom i Döden han gik, medens for Nestor han streed.*

---

*catio veteris tabellæ anaglyphæ, Homeri Iliadem atque ex Stesichoro,
Arctino & Lesche Ilii excidium continentis, og Kobbertavlen dertil.
Beyeri Bellum Troianum. Tab. 48.*

*) Heerens og Tychsens Bibliothek der alten Literatur und Kunst I. sidste Side.

**) *Epitaph. XIII. Fabretti p. 350. Beyer p. 41, Brunck Analecta Poetar. Vett. I. p. 129.*

***) *Ed. Jacobs p. 121. Vers. 260-265.*

*Dette var ei den naturlige Gang; dog maatte jo Nestor
Redde sit Liv, uden hvem Ilium ikke forgik *).*

Ausonius udtrykker her den samme Roes om Antilochos, som læses hos Tzetzes, og som udentvivl var Gienlyd af de Cycliske Digtere. Han var saa elsket af Achill, at denne lod hans Aske bisætte i samme Urne, hvori Patroclus Aske var giemt, og i hvilken hans egen Aske skulde bevares blandet med denne **). Iøvrigt vare Sagnene, om hvo der havde ombragt Antilochos, afvigende fra hinanden. Thi andre lade ham dræbe af Hector. Blant disse Ovidius:

Ogsaa man haver fortalt, at Antilochos fældtes af Hektor ***).

Den ældste Tradition findes derimod hos Homer paa det allerede anførte Sted:

*Nestors Søn ikke heller fra Graad kan holde sit Öie;
Thi han erindrer i Sind Antilochos, tapper og feilfri,
Ham, som den glimrende Søn af den lysende Eos har nedlagt ****).*

*) Ausonius har *Æacidis* (i det 2det Vers). Det kunde synes at dette, som en *Pluralis majestatis*, stod istedetfor den bedste *Æacide*, Achilles. Men ikke blot Neoptolemus (Pyrrhus), men ogsaa, hvad der er sjeldnere, *Ajax* regnes til *Æaciderne*. Derfor maa Pluralet beholdes. Hvad kan det dog være for et Sagn, som gjør *Nestors Liv* til en Betingelse for Iliums Undergang? Homer kjender det ikke, og langt mindre Virgil. Om en Cyclikers enkelte Idee? (Anmærkn. af Dr. *Meisling*, hvem ovenstaaende Oversættelse skyldes).

***) *Odysee XXIV. 73-79*. At man ved Aabningen af Achills Grav har funden en Urne, er bekiendt. Men det er endnu ikke beviist, at denne Urne naaer op til de Homeriske Tider. Le Chevaliers Reise nach Troas, übersetzt von Lenz, p. 193 sqq.

***) *Heroid. I., 15. cf. Muncker ad Hyginum. Fab. CXIII. p. 175. 266.*

****) *Odyss. IV. 186 fölg.*

IX.

5. Et Basrelief af Marmor i Villa Albani, som Zoega har udgivet *), forestiller ogsaa Tvekampen mellem Memnon og Achilles. De ere begge paa deres Vogne, som trækkes hver af tvende Heste uden Vognfører, med Skiold og Spyd, rendende mod hinanden. Flere andre Figurer, hvis Betydning ikke kan findes, ere fordeelte paa begge Sider; og tvende Saarede ligge paa hver Side i Samtale med staaende Krigere. Begge Helte ere endnu i Ynglingsalderen. Den eene har et vinget Meduse Hoved til Skioldmærke. Mærkværdig er en slöret qvindelig Figur i Forgrunden, midt paa Basreliefet, som reiser sig indtil midt paa Legemet ud af Jorden, og med oplöftede Hænder yttre sin Misfornöielse og Klage. Ikke kan det være en af Kæmpernes Mödre. Hverken Aurora eller Thetis kunne saaledes komme op af Jorden; og jeg bifalder aldeles Zoegas Forklaring, at det er Jordgudinden selv, Gæa eller Tellus, som forfærdet over Allarmen, der forstyrrer hendes Rolighed, kommer frem og yttre sin Misfornöielse. Saaledes beskrives hun af Ovidius da hun i Harme over den ved Phaetons Luftreise foraarsagede Jordbrand reiser sig op af Jorden indtil Halsen for at tale til Zeus **).

---

*) *Tab. II. 2. Zoega's Bassirilievi antichi di Roma. Roma 1808. Tom. II. Tab. LV. pag. 3* hvor Basreliefet forklares; en Forklaring jeg for det meste har fulgt.

***) *Metamorph. II. 272. Alma tamen Tellus — sustulit omniferos colle, tenus arida vultus.*

Det er mærkværdigt, at Tvekampen skeer her efter gammel Skik fra Vognen selv *). Men endnu mærkværdigere er det, at paa dette Basrelief sees tre Krigere til Hest. Beviis paa, at Kunstneren var kun lidet bekiendt med den heroiske Tidsalders Krigskonst. Værket er af en senere Tid, og, som jeg troer, af en romerk Konstner. Derfor kan da saadant Ubekiendtskab med den græske Fortid undskyldes. Paa begge Ender af Reliefet ligge to Vandgudomme. De ere ikke tilstrækkelige karakteriserede, for at kunne afgjøre, hvilke Flod- eller Havguder Kunstneren har villet forestille. Dog kan maaskee den, som ligger i den sædvanlige Stilling paa den høire Side, være Nilen, da et Dyr sees ved hans Side, som har en fiern Lighed med Krokodillen. En Amorine leger med Sivet; formodentlig kun en *fuga vacui* af Kunstneren. Ogsaa see i Vandet smaa Dyrehoveder, som vel skulle være Delphiner. Den Gud, som er paa venstre Side, har hos sig et Havdyr som er en Havslange (Pistrix), Oceani sædvanlige Ledsager. Ligesom nu denne kan betegne det vestlige Hav, kunde maaskee Nilen have laant Attributer for at betegne det østlige; og saaledes kunde Kunstneren tillige have villet alludere paa Memnon og Achilles, Østens og Vestens største Heroer. Men maaskee denne Forklaring er alt for kunstlig. Maaskee disse Sidestykker ere blotte Ornamente,

---

*) Denne gamle Skik omtaler Nestor Iliad. IV. 306 og 307. Han byder at fægte til Vogns *ἐπειὴ πολλὸ φέρτερον οὕτως*, og siger, at de Ældre *οἱ πρότεροι* have stedse brugt denne Stridsmaade.

som ikke hænge sammen med Hovedforestillingen, hvilket saa ofte bemærkes ved Sarkophagernes Sidestykker og Bagsider; og maaskee ogsaa kan have været Tilfældet ved Enderne af Friser og andre Skulptur-Arbejder.

X.

6. Malerie paa en Vase, som af Statholderens Samling blev bortført til Paris *). Memnon ligger paa det høire Knæ og har prøvet paa at trække Landsen ud, med hvilken Achill har saaret ham. Den er brudt i Stykker ved Foden. Men Spidsen sidder endnu i det høire Bryst. Achill stormer ind paa ham med sit Spyd, for at dræbe ham. Begge have Pantser og Støvler. Deres Skiolde ere aflangrunde, og paa Memnons Skiold sees en Soel med ni Straaler. Hans Hielm har Öreklapper og et Fuglenæb, som antyder de memnoniske Fugle.

Over dem sidder i Luften Merkur med Nimbus om Hovedet, og har for sig et Træ til hvilket en Vægtskaal er befæstet. Han støtter sig med sin venstre Haand paa sin Slangestav. Hans Opmærksomhed er henvendt paa den nedsynkende Skaal af Vægten, i hvilken man seer Memnons vingede $\kappa\eta\rho$ (Skjebne); hvorimod Achills Skaal med hans $\kappa\eta\rho$ stiger. Paa høire Side staaer Thetis med Krone og Guddomsslör paa Hovedet, strækker sin ene Haand ud mod sin Sön, og löfter Slöret med den venstre. Paa den

**) *Tab. II. 3. Millin Peintures Vol. I. Planche XIX-XXII. og hans Galerie Mythologique Pl. CLXIV. No. 597.*

anden Side flygter Aurora og river sig i Haaret fuld af Fortvivelse over hendes Söns Död. Næbet paa Memnons Hielm erindrer om de sorte Meleagriske, paa Polygnots Malerie i Delphi paa Memnons Klæder fremstillede Fugle *), til hvilke ifölge Mythen hans Ledsagere skulle ved hans Liigtærd være blevne forvandlede; som om Efteraaret samledes ved hans Grav eller Cenotaph i Troas, og efter at have sørget over ham, kæmpede med hinanden, og hvilede ikke inden Halvparten var falden, da drog den seirende Skare tilbage til Cyzicus og Parium, hvorfra de vare komne **). Det var Rovfugle, som dog ikke nöde dyrisk Föde. Deres Navn var *ἰεραξ*, en i Ægypten de höie Guder og navnlig Osiris, altsaa Solen, helliget Fugl. Denne Mythe har ogsaa Ovid optaget i sine Metamorphoser ***).

*Jupiter nikkede ja; Flux Memnons höinede Gravbaal
Synker mod Jorden i vældige Blus, og en bölgende Rögskye
Hyller den lysende Dag udi Mulm. Saa damper fra Söen
Taagen, som hæver sig op, giennem hvilken ej Solen kan trænge.
Flyve nu monne den Aske saa graa, som forener sig sammen,*

*) Den oprindelige Idee var vel, ved disse sorte Fugle at betegne deels Memnons Landsmænd Aethioperne, deels overhovedet Fremmede, som strømmede sammen ved hans aarlige Sörgefest, og, som det var sædvanligt ved slige Leiligheder, sloges hæftig med hinanden. Jakobs über Memnonien S. 24.

***) *Aeliani Histor. Animal. V. 1. Plinii Hist. Nat. X. 26. Creuzer I. 457.*

***) *Metamorph. XIII. 600-620.*

Og, ved at hærdes, erlanger en Form, ja, ved Luernes Bistand,
 Varme, tilligemed Siæl; dens Lethed skaffer den Vinger.
 Først den ligned en Fugl, dog snart, som en virkelig Sangfugl,
 Purrede den sine Fier: udsprungne fra lignende Grundstof,
 Baske tillige, med lignende Lyd, dens utallige Søstre.
 Tregang stirre de ind i hans Baal, og harmoniske Toner
 Stige mod Skye; efter tredie Gang de ordnes til Tvekamp.
 Hobene vorde nu tvende i Tal; fra de modsatte Kanter
 Føre de Kamp med den krummede Kloe; og tillige med Næbet
 Prøve de frygtelig Dyst imod Fiendernes Vinger og Brysibeen.
 Ned paa det jordiske Støv de beslægtede Legemer segne,
 Ret som en Dödningskiænk. Af en Helt blev' de avled', det seer
 man.

Ogsaa han skienked' sit Navn til den hurtigen dannede Fuglæt,
 Hveden Memnonisk den kaldes endnu; saa ofte som Solen
 Ender de samtlige Tegn, da begynde paa nye deres Liigkamp.

XI.

7. I det hele den samme Forestilling, som den forrige hos Millin i Galerie Mythologique *); kuns, at Memnon er uden Hielm, og at Spydet ikke sidder i hans Bryst. Over de kiempende sees Vægtskaalen siddende i en Gaffel af Træet. Ingen Figurer sees i Skaalerne. Passeri forklarer Pag. 50 dette Vasemalerie om Achills Drab ved Paris;

*) *Maisonneuve. Tab. IX.*

Millingen Vases grecs antiques I. Pl. XLIX.

Passeri Picturæ Etruscæ III. Tab. CCLXII.

men den ligner alt for meget den foregaaende for at kunne forestille et andet Emne. Överst paa Vasens Hals sees en langklædt qvindelig Figur med en stor Tuba i Haanden, ligesom det var Musen Erato, som vilde fortælle Heltegierningen. Imellem dette og Hovedmaleriet sees en Kamp imellem en Grib og en Tyr.

XII.

8. Jeg har allerede omtalt to Monumenter, paa hvilke Psychostasiens forestilles. Endnu eet er os bevaret. Det er ikke græsk, men hetruscisk *). Thi det er bekjendt, at den hetrusciske Kunst ofte valgte til sine Emner Gienstande af de Græske Myther för og samtidig med den trojanske Krig: Beviis paa den nöie Forbindelse, som i en ældre Tid maa have funden Sted mellem begge Nationer, og som let kan forklares, hvis Sagnet, at Tyrhenerne skulle være komne fra Lydien, er grundet i Sandhed; men ellers maa udledes af begge Nationers Naboskab og Handel. En Metal Patera med hetruscisk Skrift forestiller tvende Gudomme siddende i Skyerne; de ere nögne, men have hver sin Kappe; paa Födderne ere Sandaler bundne; den eene er kjendelig ved sin Petasus; den anden har intet Kienmærke uden det vedskrevne Navn $\sqrt{\text{IIA}}$. Merkur, hvis hetruriske Navn $M\sqrt{\text{VT}}$ staaer over ham, holder en Vægtskaal med den höire Haand höit i Veiret, for at veie to i dens tvende Skaaler staaende Figurer, ved den

---

*) *Tab. III. 1.*

paa höire Side er skrevet $\Xi\downarrow\psi A$; ved den paa venstre staaer $\zeta A \zeta \exists$. Begge Vægtskaalene staae endnu fuldkommen lige og Merkur betragter dem med spændt Opmærksomhed, og saaledes, at det er tydeligt, at han selv ikke har ringeste Deel i det Udfald, Veiningen skal faae. Ligesaa opmærksom sidder Apollo, han løfter med sin venstre Haand de hvide Klæder, og gör med den höire et Tegn, som synes ligeledes at skulle betyde höi spendt Opmærksomhed og Deeltagelse *), eller, som Winkelmann siger: at han overgiver sin Helt til sin Skiebne ligesom Prætorerne i Roms ældste Tider ved löftet Törklæde gave Tegn til, at Hestenes Veddeløb skulde begynde **). At det er Achills Skiæbne, som her afveies, viser Navnet $\Xi\downarrow\psi A$. Istedet for Jupiter, som ifølge Iliaden selv spurgte Skiebnen, er det her hans Sendebud Merkur, som Hetrukerne kaldte $M\downarrow\psi T$ (Turm). Apoll, som er tilstede ved Handlingen, stadfæstede Winkelmann i den Tanke at den anden Heros maatte være Hektor. Thi Apoll forlod jo efter Veiningen i den sidste Kamp med Achill den hidtil af ham beskyttede troianske Heros ***). Alligevel maatte Navnet Efas eller Evas göre Vanskelighed, da dette ikke svarede til Hektors; men denne Vanskelighed var ikke

---

*) *Winkelmann Monumenti inediti II. Tab. 133. p. 174. Lanzi Saggio di lingua Etrusca II. Tab. XII. 4.*

***) *Ennius ap. Ciceron. de divinatione I. 48. ed. Creuzeri p. 236. Annal. Lib. I. ed. Hesselii pag. 22.*

***) *Ilias XXII. 213.*

synderlig til Hinder, da jo ikke heller Navnet Turm har Lighed, hverken med Hermes eller Mercur. Men alting bliver let, naar man følger Lanzis Forklaring af Navnet $\Sigma\text{A}\text{D}\text{E}$. Han antager at det er dannet af $\text{H}\omega$, og betegner Eos Søn, fölgelig Memnon, hvis Skiebne afveies af Merkur, ligesom Hektors blev veiet af Jupiter *). Denne Forestilling af en Veining er ogsaa ganske overensstemmende med Etruskernes Religionsbegreber, ifölge hvilke dette Folk antog en almægtig Skiebne som överste Guddom, der beherker Mennesket med tvende Genier, en god og en ond, som stedse kiempe mod hinanden **).

XIII.

9. Et Vasemalerie, udgivet af Millingen ***). Det er en stor Composition; Skade kun at der er saa meget restaureret i den, at man ikke kan vide andet med Vished, end at Achill, hvis Navn staaer skrevet ved hans Figur med gamle græske Bogstaver, dræber sin Modstander med Sværdet. Begge forestilles som skiönne Ynglinger. Achilles Modstander er siunken paa det venstre Knæ, udstrækker den höire Haand og har Skioldet endnu i den venstre.

*) *Saggio di lingua Etrusca. II. p. 225-226.*

***) *Diodor. Siculus V. 40. Arnobius adv. Gentes VII. 26.* Disse tvende Genier sees oftere paa Malerierne i Corneto's, det gamle Tarquiniis Gravkammere. Jevnför Atlas til Micalis Værk *l'Italia avanti il dominio de' Romani.*

***) *Peintures antiques et inédites de vases grecs, tirées de diverses collections avec des explications par J. V. Millingen. Rome 1813. Tab. XLIX. pag. 72.*

Han er fuldkommen væbnet: paa Hielmen har han et fireføddet vinget Uhyre med en Hale, men som ikke er nogen Sphinx. Mod ham løber Achill, ligeledes fuldkommen væbnet, for at giennemboere ham med Sværdet. Et sønderbrudt Spyd sees paa Jorden. Mellem begge staaer Pallas i fuld Rustning med Spyd i Haanden og Ansigtet vendt til Achill. Bag Achill staaer en Seiersgüdinde uden Vinger, som holder et langt Baand i Haanden. Bag den paa Knæ sunkne staae tvende Krigere. En Gammel, hvilken Restaurateuren har givet en Steen i Haanden, hvilken han er i Begreb med at kaste; og en anden, som ikke engang er heel, og som synes at ville afholde den Gamle fra at tage nogen Deel i Striden. Over den liggende Kri-ger flyver en Fugl med et Baand i Næbet. Ogsaa den-
ne er en senere Tilföining. Detaillen af Rustningerne er udförligen beskrevet af Millingen; men der er saa meget restaureret, at man ikke kan stole derpaa. Saameget sees, at Balgen af begge Heltenes, samt at den gamle Krigers Sværd, hænger paa höire Side. Millingen forklarer det hele om Achills og Memnons Tvekamp. Fuglen, som han anseer for en Meleagride, kan vel især have givet Anled-ning dertil, samt den gamle Kri-ger, hvilken han anseer for Nestor, der vil hævne sin Söns Död ved at kaste en Steen paa den liggende Helt. Saalænge man ikke veed bestemt, hvad der er gammelt og hvad der er restaureret i denne Composition, er det næsten umuligt at afgjöre, hvilket Op-trin i Achills Helteliv, den skal forestille. Men jeg er dog mere tilböielig til at troe, at det er Hektors end Mem-nons Död, Kunstneren har havt i Sinde. Ifölge Homer

stod jo Pallas Achill bi, og opmuntrede ham til den sidste Kamp med Troianerne. Hun gav og Achill hans Spyd tilbage, da han ikke havde truffet Hektor. Hvorpaa Achill saarede ham med Spydet. Nu følger Samtalen, i hvilken Hektor beder Achill at give hans Liig til Trojanerne. Denne er det, som forestilles i Maleriet, thi det er öien-synligt, at den döende Helt beder Achilles om noget. At derimod Achill styrter ind paa ham med Sværdet, er ikke homerisk, thi Hektor döer hos Homer af Spydets Saar.

10. Paa Tabula Iliaca forestilles Achill og Memnon ogsaa, som jeg allerede har bemærket; men ikke tydeligt. Thi der ere tre Figurer Achill, Memnon og Antilochos, og alle levende, og paa det Veronensiske Fragment staaer der skrevet AXIΛΛEYΣ MEMNONA AΠIOKTEINEI.

XIV.

11. Paa Bagsiden af Vasen No. 4 *) forestilles Morgenrödens Gudinde vinget, som Grækerne i de ældste Tider sædvanligen malede deres Guddomme — og hvem var vel mere berettiget til at males med Vinger end Morgenröden? **)

*) *Tab. III. 3 Inedited Monuments principally of Grecien Art, illustrated and explained by James Millingen. London 1822. Pl. V. p. 11.*

**) Morgenrödens Vinger omtales i det G. T. Psalm. 139, 9. Hos Euripides kaldes hun λευκόπτερος. Troad. v. 813. Han taler om τὰς λευκπτέρου Ἀμέρας. Men Ἀμερα er her Ἥως. Saa siger ogsaa Tzetzes til Lycophrons Cassandra v. 18 τὸν Τιθάνον τοῦτον σύνευνον ἔσχεν ἢ Ἥμέρα. Det vil vel ikke giöre nogen Vanskelighed, at Morgenröden og Dagen forvexles med hinanden, og at Memnons Søster hos denne bliver til hans Moder hos de Andre.

— ganske beklædt, som det synes, i dyb Sorg, med et besynderligt Smykke paa Hovedet, der seer ud som et Horn, og gaaende med et meget hurtigt Skridt. Paa hendes Klæder sees en violet Kant, som jeg allerede har omtalt, endog paa hendes Vinger er der en Streg af samme Farve. Hun bærer i sine Arme den døde Memnon, som er ganske nøgen, da Myrmidonerne havde strax efter hans Död trukket hans vulkanske Vaaben fra ham *), har nedhængende Haar, og et spidst ligeledes violet Skiæg. Ved Siden af ham staaer skrevet MEMNON, og ved Gudindens Side ΗΕΟΣ med ældgammel Skrivt, ligesom og hele Tegningen bærer Præg af den høieste Alderdom. Baade Memnons og Antilochi Skiæg paa det under No. 4 omtalte Vase-Malerie har samme Farve, som Randen om Krigernes og om Auroræ Klæder. Denne Vase er en af de sieldne Undtagelser, i hvilke For- og Bagsiden hænge sammen, og viser tillige, at Maleren paa Forsiden har forvexlet Hektors med Memnons Navn. Aelian fortæller Mythen, at Aurora skal have baaret Memnons Legeme til Susa, hans Residentz, og begravet ham der under en Gravhøi **). Andre Myther anvise ham andre Grave. Nogle i Egnen af Troia, andre i Paphos, hvor hans Søster Hemera skal have jordet ham ***). Atter andre i Ga-

*) *Qu. Smyrn. II. 547.*

***) *Hist. Animal. V. 1.* At Memnons Aske, efter at være brændt i Troas, var bleven sendt til hans Hiem, beretter *Dictys IV. c. 8.* *Diodor. Sic. II. c. 22.*

***) *Dictys VI. 10.*

lilæa ikke langt fra Ptolemais *), eller i Lyrien **), eller og i lille Asien ved Æsepiflodens Udløb ***). Hans Navn var saa berømt, at man allevegne vilde have hans Grav, det ringeste et Hædersmonument, et Cenotaphium; og det gik ham ligesom Osiris, hvis Grav viistes paa mange Steder i Ægypten. Ligesom Isis søgte sin Gemals Levninger, maatte ogsaa Aurora søge og begrave sin Søn; hans Mindesmærker fandtes adspredte hele Asien over, fra Memnons Pallads og Grav i Abydus i Ægypten ****), hvilket Land den gamle Verden regnede med til Asien, og hans tonende Colos i Theben, indtil Ekbatana i Medien, hvis Memnonium han skal have bygget, og fra Cyri Kongeborg, som ansaaes for at være et af den gamle Verdens Underværker †), til Nicomedia i Bethynien, hvor hans Sværd og Spyd bleve bevarede i Æskulaps Tempel.

---

*) *Joseph. de bello Judaico II. c. 10 p. 428 ed. Oberthür.*

**) *Simonides ap. Strabones LXV. cap. 3. p. 197 ed. Tzschukke.*

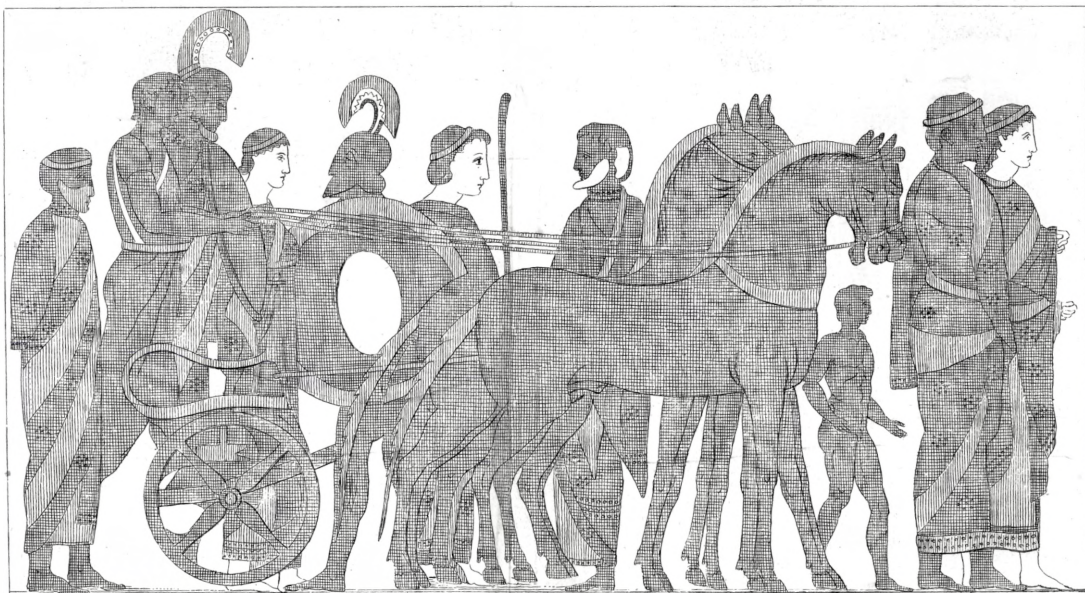
***) *Strabo XIII. c. l. p. 277 Tzsch. Pausan. X. c. 31.*

****) *Plin. H. N. l. v. c. 9. Eustath. ad Dionys. Perieget. 1073.* Hvorledes Palladser i dette og i andre østlige Lande vare Grave og Grave Palladser. See denne Jakobs über die Gräber des Memnon, S. 24. Det prægtige underjordiske Grav-Pallads som for faa Aar siden blev opdaget i Kongegravenes Dal ved Theben, giver et anskueligt Begreb derom.

†) *Cassiodori Var. VII. 15. Cyri Medorum regis domus, quam Memnon, arte prodiga, illigatis auro lapidibus fabricavit.* Han regner den til de 7 Verdens Miracler. Jvnf. Orells Udgave af *Philo Byzantius . . . . de septem orbis Miraculis.* Lips. 1816, 8. Saml. om disse Grave Jacobs o. s. v. S. 7, 21.

1

2

3

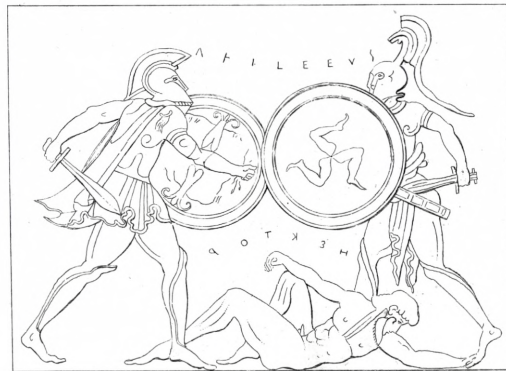
2

3

1

1

2

3

